

И В А Н А Н Е Ш И Ћ

Узидана

**Čarobna
knjiga**

*Драма није историјска. Зато су анахронизми у њој
намерни и онда када су случајни.*

Борислав Михајловић Михиз, Бановић Сврахиња

Најсїрашније шїо ће ми се икада доїодити, можда и најсїрашније шїо се икада икоме може доїодити, дешава ми се уїраво сада, на њочейку ове ѡриче. Жива узидана, оспављена да саїрунем, млада и без своје кривице.

Сад кад се ѡрисейим свеїа шїо је довело до ової ѡренуїка – знаци су ѡу. И баш су очїїледни. Али накнадна ѡамей ми сад слабо значи. А ево шїа је довело догде.

1.

„Ко сутра носи мајсторима ручак?“, питао ме је Гојко док је набадао последње комаде репе из тањира.

„Мислим Јевросима, зашто?“, одговорила сам не размишљајући превише.

„Онако питам“, одговорио је и на тренутак ми се учинило да је задовољан овим одговором, али нисам томе придала превелики значај. Вероватно се опет нешто покачио с браћом, двојицом старијих Мрњавчевића, па се преко нас раскусуравају. Не знам ни што би им било битно: једног дана сам ручак за триста мајстора носила ја, другог дана моја старија јетрва Јелена, жена Угљешина, а трећег најстарија Јевросима, жена Вукашинова, па укруг. Увек исто.

Слегла сам раменима и пустила слуге да однесу остатке вечере. Нисам баш често разговарала с мужем о изградњи њиховог тврдог града на реци Бојани; прво зато што ме није занимало, друго јер је он сматрао да то нису женска посла, а треће јер и није имало богзна шта да се каже. Исто тако је било још док сам била девојчица: они узму да зидају, вила дође преко ноћи и све им поруши, они ујутру покупе камен, прогутају достојанство, па поново. Неко би рекао да би само луд човек годинама радио исту ствар очекујући различите резултате, а тај неко сам можда ја, али ме нико ништа не пита, па ћутим.

Можда и главни разлог што нисмо разговарали о изградњи јесте што нисмо често разговарали уопште. Делили смо трпезу, постељу и сина – и далеко од тога да смо били непријатељски настројени једно према другом. Али то је било све. И то је било у реду. Више нисам ни очекивала од свог брака.

Ствар је у томе што кад су у дворе мог оца стигли просци, нисам била одушевљена. О свом будућем мужу, Гојку, нисам знала ништа, али сам о његовом најстаријем брату, краљу наших земаља, знала довољно да никад не бих сама изабрала да пођем у њихову кућу.

О његовој свирепости и својеглавости испредају се приче. За почетак, никакав он краљ и није, не заиста. Наводно влада у име младог цара Уроша, до његовог пунолетства. Не знам баш кад ће то пунолетство. Знам само да што више времена протиче, Урош се све мање помиње. Па и тај Скадар што граде. Похарчио је грдно благо покушавајући да га сазиде. Ником није баш најјасније шта ће нам камени град кад је камен хладан. Ко би живео у леденим дворима а да није убоги сужањ? Мислим да он и не размишља превише о удобности. Мислим да једноставно жели да докаже да је он краљ, прави краљ. Као да ће кад последњи камен буде легао у зидине града, и његово краљевање постати стварно, да ће његов престо стајати чврсто попут тог града. Схватам и да не жели да буде најгори од свих владара. И Млеци и сви други имају по камени град. Слажем се и ја, не ваља бити последњи у свему, али ово нас већ превише кошта. Али шта па и ја знам. Ја сам само најмлађа снаја.

И кад је решио да се жени, није могло да буде нешто нормално. Није отишао с просцима у кућу оца лепе Видосаве,

највећим делом зато што је већ била удата, па би било незгодно. Уместо тога, Вукашин је на превару убио њеног мужа Момчила. После се предомислио, па је убио и њу, а за жену узео Јевросиму, Момчилову сестру. Нисам могла ни да замислим како то изгледа. Нисам превише блиска с јетрвама, много су старије од мене, а и да јесам, како уопште поставиш такво питање? *Је ли, Јевросима, како је тио биџи удаџа за убицу свој браџа?* Не иде.

Углавном, плашила сам се да ће ми нови муж бити као Вукашин, прек, нагао и својеглав. Можда насилан. Али није био. У браку смо били већ преко годину дана, имамо и дете. Није Гојко био лош према мени, никад ми није упутио ружну реч. Можда јер се не виђамо довољно да би био лош. У лову је, или је с браћом око града, или с ризничарем договара како да набаве што више лепих тричарија. Обожава их. И мене и нашег маленог Јована обасипа даровима, ситницама тако бескорисним а тако чудесним да ти памет стане. Недавно ми је набавио платно извезено стотинама цветова. Шваље су ми сашиле такве хаљине да кад замахнем скутима, цвеће делује као ливада што трепери и повија се на поветарцу. Кад сам их оденула, гледао ме је дуго и нежно, рекао ми је да сам његова лепота, његов мир и цветни врт. Не, ипак је мој Гојко много другачији од браће.

И све што набави – лепо је. И ложница, у коју смо се повукли након те вечере, у којој бих вероватно више уживала да сам знала да ми је последња, била је прекрасна. Зидови су покривени златотканим таписеријама, у углу собе је пећ какву на двору свог оца нисам могла ни да замислим. Прошла зима је била најтоплија зима мог живота и могло би овако комотно да остане још неко

време. Заиста ми се не живи у каменом дворцу; ко ће то загрејати?

„Лаку ноћ, мужу, господару”, рекла сам као и сваке вечери пре него што сам угасила свећу.

„Лаку ноћ, голубице”, рекао ми је Гојко као и сваке вечери, па је и он угасио свећу са своје стране кревета. Онда је мало поћутао, па додао: „Не знам шта бих радио да останем без тебе.”

Осмехнула сам се у мраку, окренула једном-двапут и заспала.

Сутрадан ујутру седела сам испред двора и везла. Леп дан, почетак лета. Лишће липе је треперило, бацало сенке на лице мог уснулог синка, малог Јова. А мирис – да ти се срце стегне од лепоте. Нисам се надала оваквом миру кад сам одлазила из очевог дома. Сад само не знам зашто сам мислила да ће потрајати.

На капији су се појавиле моје јетрве Јевросима и Јелена.

„Добро јутро, јетрвице”, огласиле су се као једна.

„Добро јутро”, рекла сам и одложила вез.

Поседале су на јастуке и сачекале да слуге донесу меда и хладне воде.

„Како си?”, питала ме је Јевросима пријатним гласом.

„Добро, хвала”, одговорила сам и мало померила послужење према њима.

„Не боли те, да кажемо, глава или рука?”, питала је Јевросима и отпила мало воде.

„Не, ни једно ни друго. Служите се.”

„Стомак?”, рекла је Јелена и узела кашичицу меда.

„Ништа ме не боли, заиста.”

„Ех, млада си. Мене, ево, баш нешто заболела глава, а ову јетрвицу нашу Јелену рука, па смо мислиле ако би ти могла данас да однесеш мајсторима ручак.”

То ме је затекло неспремну.

„Па ништа ме не боли, само данас нисам намеравала да идем до Бојане. Мислила сам да оперем ово платно.”

„Зашто сама переш платно, зашто квариш те беле руке кад имаш слуге и служинчад?”, питала је Јелена.

„Не дам слугама да ми не упропасте, из Стамбола ми је Гојко набавио платно. А и дете мора да се купа...”

„Ево, ја ћу ти окупати дете, Јелена ће испрати платно”, необично журно је предложила Јевросима.

„Како да испере платно кад је боли рука?”

„Па... Пажљиво ће, као своје. Хајде, мила, много би нам значило.”

Нисам могла да јој се успротивим. Као прво – ипак је она краљица. А онда, нешто је тог јутра било на њеном лицу, нешто још тужније него иначе.

Жао ми је Јевросиме иако је краљица. Не могу да се не сетим да је удата за братовљевог убицу и како јој и без тога живот с таквим човеком не може бити лак. Није ни чудо што је глава боли и што изгледа тако тужно, помислила сам тада. Сада знам да је у питању била савест због онога што ће ми учинити. Не могу чак ни да се љутим, можда бих и ја учинила исто да сам се нашла у прилици. Али нисам, и само је један човек крив за то, али добро.

Пристала сам, дакле, иако зловољно.

Јевросима ме је ухватила за рамена, пољубила у оба образа и обећала да ће ми пазити на сина. То ми се тада учинило претерано. Сада се само надам да ће заиста и одржати обећање.

Али већ нисам имала времена да размишљам о Јевросими: морала сам да промислим о организацији одласка до Бојане.

2.

Можда се питате како сам успевала да носим ручак за триста мајстора. Оно јесте, одувек сам била снажна, иако ниска, али триста ручкова је триста ручкова. Истина је да слуге носе ручак, а ја сам ту само да надгледам да се све лепо спакује и расподели. Добро, исто је истина да надзорници гледају да се све то лепо спакује и расподели, ја сам само ту да бих била ту, људи воле кад знају да им је њихов властелин, макар преко жене, посветио пажњу. Мој је, дакле, задатак био да се прошећем градилиштем вукући скуте по каменој прашини, да понегде, као, погледам људе како једу и гласно упитам надзорника има ли довољно вина и је ли напечено довољно хлебова.

Међутим, данас чак ни за тим није било потребе. Међу радницима је стајао Вукашин са своја два брата, Угљешом крај левог рамена и мојим Гојком крај десног, зачудо. Краљ је гладио своју шиљату раздељену браду и са оним својим окрутним смешком на уснама задовољно шкиљио у правцу из ког сам пристизала.

Мајстори су још увек радили, али није било оног уобичајеног жамора који је пратио приближавање ручка. Нешто је било чудно. А ако до тада нисам помислила да је чудно, кад сам угледала Гојково лице, сетила сам се његовог питања од вечере. Како сам се сетила, тако сам застала. Како сам застала, видела сам да му креће суза.

Прикупила сам хаљине и притрчала му.

„Шта се дешава, мужу, господару?“

„Имао сам од злата јабуку, па ми јутрос паде у Бојану.“

Рекла сам вам да много воли лепе ствари.

„Јеси пробао да је извадиш?“

„Шта?“

„Да позовемо некога да је извади ако ти нећеш да се квасиш?“

„Шта?“

„Па, мислим, златна је, злато је много тешко, сигурно је остала тамо где је упала у воду, није могла струја да је однесе.“

„Ја не...“

„Где ти је тачно испала?“

Ово се понекад догоди. Кад искрсне неки проблем, дам све од себе да га решим, чак и кад би вероватно не би требало, али толико ме заокупи то питање да не схватам шта се дешава око мене. Зато сам наставила да причам док су ме девери узимали за руке и одводили према започетом зиду. Није ме много занимало да видим шта ће ми показати, јер сваки пут је било исто – колико зида може да се сазида до ручка, шта је све вила све порушила претходне ноћи, како ће је овог пута надмудрити, такве ствари. Занимало ме је да нађемо јабуку, знам колико је неподношљив кад се нешто догоди његовим дрангулијама, дури се данима, изјахује на враном ату и меланхолично зури у даљину.

Сад је чак и окренуо главу и престао да ме гледа. Проћи ће га, помислила сам док је надзорник Раде Неимар окупљао мајсторе око мене. Још увек сам размишљала о јабуци док су мајстори почињали да зидају камење око мојих ногу.

„Шта то радите, хоћете да ме узидате у кулу?“ насмејала сам се. Нико се није насмејао са мном.

„Еј, па чекајте!“ повикала сам.

Нико није сачекао.

Мајку му.